

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

При підготовці до семінарських занять слід використовувати конспект лекцій, методичні вказівки до семінарів, а також основну і додаткову літературу, яка зазначена після контрольних питань, з урахуванням бібліотечного фонду університету. До основних тем пропонуються теми рефератів.

Заняття 1. Політична психологія як наука.

1. Визначення політичної психології.
2. Основні принципи політичної психології.
3. Зв'язок політичної психології з іншими науками.
4. Головні функції та завдання політичної психології.

Контрольні питання:

1. Наведіть низку визначень категорії «політична психологія» і сформулюйте своє бачення цього словосполучення.
2. Яку роль відіграє «психологічний фактор» у політиці?
3. Проаналізуйте статус політичної психології в системі соціальних наук.
4. З якими науками політична психологія має більш тісні зв'язки, з якими - менше спільного?
5. Назвіть основні функції та завдання політичної психології.

Заняття 2. Методологія і теорія політичної психології.

1. Предметне поле політичної психології (організація дискусії).
2. Об'єкти політичної психології.

3. Методологія політичної психології.
4. Аналіз політико-психологічних теорій.
5. Основний категоріально-термінологічний апарат політичної психології.

Контрольні питання:

1. Який предмет виділяють дослідники політичної психології? Дайте власну відповідь.
2. Охарактеризуйте об'єкт політичної психології.
3. Яка методологія в політичній психології є домінуючою за кордоном, яка - у нас?
4. Дайте характеристику основних шкіл і концепцій сучасної політичної психології.
5. Назвіть основні поняття і категорії політичної психології. Визначте їх зміст.

Основна література:

1. Бихевиоризм в политической психологии // Ольшанский Д.В. Политико-психологический словарь. - М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. - С. 41-46.
2. Головатий М.Ф. Політична психологія: Навч. посібник для вузів. - К.: МАУП, 2001. - Розділ 1. - 136 с.
3. Лактіонов О.М. Політична психологія: на шляху до нової парадигми // Вісник ХНУ. Серія «Психологія». - №550 (частина 2). - 2002, -С. 164-166.
4. Политическая психология: Учебное пособие для вузов / Под общей ред. А.А. Деркача, В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева. - М.: Академический Проект, Екатеринбург: Деловая книга, 2001. - Глава 1. - 867 с.

5. Психология политики // Ольшанский Д.В. Политико-психологический словарь. - М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. - С. 430-434.
6. Роцин С.К. Политическая психология // Психологический журнал. - 1980. - Том 1,- №1. - С.141- 156.

Додаткова література:

1. Дилигенский Г.Г. Социально-политическая психология. - М.: Новая школа, 1996. - Вступ. - 351 с.
2. Дудок А.1. Політична психологія як наукова дисципліна // Проблеми та перспективи розвитку психології на Україні: Матеріали 2 з'їзду Товариства психологів в Україні (23-27 вересня 1996 р., м. Київ).
3. Корнев М.Н., Слюсаревський М.М. Про історію політичної психології, її предмет і завдання на сучасному етапі суспільного розвитку // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави: Всеукр. наук. конф. (2; 1997; м. Київ): Матеріали... (13-14 лист. 1997 р.:/ Ін-т соц. та пол. психології АПН Укр. // 'За ред. М.Слюсаревського та інш. - К., 1997. - С. 40-42.
4. Москаленко В.В., Лактіонов О.М. До питання про предмет, структуру та категоріально-понятійний апарат політичної психології // Вісник ХНУ. Серія «Психологія».-№ 653.-2005. - С. 166- 169.
5. Слюсаревський М.М. Про політичну психологію як науку і наш перший колективний доробок // Наукові студії з політичної психології: Матеріали звітної наук, сесії Наук.-практ. центру політич. психології АПН України 25-25 січня 1995 р. - К., 1995. -С. 3-7.

Теми рефератів:

1. Роль і місце політичної психології в сучасному суспільстві.

2. Політична психологія і політологія: загальне і відмінне.
3. Психолог у політиці: явище чи парадокс?

Заняття 2. Історія політичної психології: вітчизняний та зарубіжний досвід.

1. Політико-психологічні погляди в період Давньої Греції і Давнього Китаю.
2. Політико-психологічні погляди в період епохи Відродження і Просвітництва.
3. Політична психологія в працях Н. Макіавеллі, Е. Канетті, М. Вебера.
4. Теоретики психоаналізу і дослідники феномену натовпу: різний погляд на політико-психологічну проблематику.
5. Особливості формування та становлення політичної психології в Росії.
6. Визначні теорії та концепції російських політичних психологів.

Контрольні питання:

1. На чому засновуються політико-психологічні погляди давньо-грецьких і давньокитайських мислителів?
2. На чому засновуються політико-психологічні погляди філософів епохи Відродження і Просвітництва?
3. Оцініть і проаналізуйте роль Н. Макіавеллі, Е. Канетті, М. Вебера у формуванні зарубіжної, а втім і вітчизняної політичної психології.
4. На чому базуються концепції відомих психоаналітиків і дослідників феномену натовпу в світі політико-психологічної проблематики?
5. Які особливості протікання російської політичної психології? Наведіть концепції російських теоретиків у галузі політичної психології.

6. Особливості зародження політичної психології в дореволюційний період. Загальна характеристика.
7. Політико-психологічна проблематика за часи Радянського Союзу.
8. Проблеми формування політичної психології в сучасний період.
9. Методологічна база сучасної політичної психології.
10. Структура вітчизняної політичної психології.
11. Порівняльний аналіз російської та української політичної психології.

Контрольні питання:

1. В чому полягає теоретична, методологічна та прикладна основа політичної психології у дореволюційний період?
2. В чому полягає теоретична, методологічна та прикладна основа політичної психології у радянський період?
3. В чому полягає теоретична, методологічна та прикладна основа політичної психології у сучасний період?
4. Як взаємопов'язані три історичні періоди? Що їх розрізняє?
5. Який вплив мав кожний історичний період з боку зарубіжної політичної психології?
6. Які напрямки сучасної політичної психології в Україні розвиваються, які ні?
7. Загальне та відмінне у сучасному стані російської та української політичної психології?

Теми рефератів:

1. Політична психологія в Америці і Європі.

2. Політична психологія в Росії та СНД.
3. Макіавеллізм: теорія і сучасність.

Основна література:

1. Москаленко В.В, Витоки політичної психології в працях українських мислителів кінця ІХ — поч. ХХ сторіччя // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». - 2003. - № 599. - С. 238-241.
2. Ольшанский Д.В. Основні політичної психології. - Єкатеринбург: Деловая книга, 2001. - Глава 3. - 496 с.
3. Потульніцький В.А. Історія української політології (Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці). - К.: Либідь, 1992. - 232 с.
4. Теоретико-методологічні засади української суспільно- політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга пол. ХІХ - поч. ХХ ст.) / За ред. А. Левенець. - К.: Стилос, 2001. - 584 с.

Додаткова література:

1. Булах Л.П. Політична психологія: етапи становлення // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави: Матеріали Другої Всеукраїнської наукової конференції, 13-14 листопада 1997 р. - К.: ДОК-К, 1997. - С.10- 14.
2. Грушевський М.С. Історія України-Руси. - Київ: Наукова думка, 1913. - Т. 1. - 648 с.
3. Горський В.С. Історія української філософії. - К.: Наукова думка, 1996. - 280 с.

4. Дубровская И.М. Из истории идей украинской государственности // Українська державність: становлення, досвід, проблеми. Зб. наук, праць. - Х., 2001. - 175 с.
5. Костомаров Н.И. Две русские народности. - К.: Майдан, 1991.-72 с.

Заняття 3. Психологія політичної особистості.

1. Поняття політичного індивіда, його природа та основні типи.
2. Визначення політичної соціалізації, її функції та завдання.
3. Механізми і системи політичної соціалізації.
4. Головні показники політичної соціалізації.
5. Вікові етапи становлення політичного індивіда, класифікації політичної соціалізації.
6. Проблеми політичного виховання і освіти молоді.

Контрольні питання:

1. Який сенс вкладають у поняття «політичний індивід», «політична людина»?
2. Визначте природу політичної людини та наведіть приклади різних типів політичного індивіда.
3. Які існують механізми і системи політичної соціалізації індивіда?
4. Назвіть головні індикатори політичної соціалізації індивідів.
5. Як протікає політична соціалізація за віковими періодами (за Дж. Адельсоном)?
6. Які проблеми політичного виховання і освіти молоді існують у державі?

Заняття 4. Політична культура як синтез політичної свідомості, менталітету та поведінки

1. Поняття політичної свідомості, її психологічна структура і особливості.
2. Визначення політичної культури, її зміст, типи та характерні особливості.
3. Психологія політичної поведінки особистості.
4. Психологія національного менталітету.
5. Психологія політичної діяльності індивідів.

Контрольні питання:

1. Яка психологічна основа політичної свідомості?
2. Наведіть визначення категорій «політична поведінка», «політична культура» і охарактеризуйте їх психологічне підґрунтя.
3. Які форми політичної участі виділяють дослідники?
4. Які основні мотиви політичної участі або неучасті громадян?
5. Проведіть порівняльний аналіз понять «національний менталітет», «ментальність», «національний характер», «національна свідомість», «національна ідентифікація».
6. Які характерні риси українського менталітету?
7. У чому сутність політичної діяльності особистості?
8. Який зміст та психологічна специфіка політичної діяльності?
9. Назвіть і проаналізуйте комплекс здібностей, необхідних для ефективної політичної діяльності (за Уманським).

Теми рефератів:

1. Особливості політичної соціалізації в сучасній Україні.
2. Подолання відчуження особистості від влади: теорія і практика.
3. Політична культура сучасної української молоді.

Основна література:

1. Головача Е.И., Бекешкина И.З., Небоженко В.С. Демократизация общества и развитие личности: От тоталитаризма к демократии. - К.: Наукова думка, 1992. - 124 с.
2. Грушин Б.А. Массовое сознание: опыт определения и проблемы исследования. - М.: Политиздат, 1987. - 367 с.
3. Дембицька Н.М. Психологічні особливості політичної соціалізації студентів: Автореф. ... канд. психол. наук. -К., 2004. - 20 с.
4. Калина Н.Ф., Черный Е.В., Шоркин А.Д. Лики ментальности и поле политики.//К., 1999.-С. 167-171.
5. Ольшанский Д.В. Основы ПОЛИТИЧЕСКОЙ психологии. - Екатеринбург: Деловая книга, 2001. - С.125 - 143.
6. Політична культура, ідеологія, психологія: Навч. посібник // Бурдяк В.І., Ротар Н.Ю. - Чернівці, 2000.
7. Слюсаревський М.М. Ілюзії і колізії: Нариси, ст., інтерв'ю та теми політ, та ентіч. психології / Передне слово чл.-кор. НАН України М.В. Поповича. - К.: Гнозис, 1998. - 234 с.
8. Чигринов В.І., Поліщук І.О. Політична ментальність українського суспільства: історія і модерн. - Х.: ХІБМ, 2001. - 202 с.

Додаткова література:

1. Жадан І.В. Психологічні проблеми політичної освіти молоді // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина

Української держави: Матеріали Другої всеукраїнської наукової конференції, 13-14 листопада 1997 р. - К., 1997. —С.122 - 124.

2. Панок Г.Г. Політична культура як інтегральна складова соціокультурної системи / Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Матеріали Другої всеукраїнської наукової конференції, 13-14 листопада 1997 р. - К., 1997.-402 с.

3. Павленко В.М., Таглин С.О. Етнопсихологія: Навчальний посібник. - К., 1999. -408 с.

4. Сергиенко П.А. Массовое политическое сознание: проблемы формирования и развития. - К.: Либідь, 1991. -176 с.

Заняття 5. Психологічні особливості влади та мас

1. Поняття політичної влади: соціально-психологічна інтерпретація.
2. Влада як соціально-психологічний феномен.
3. Феномен політичного лідерства: психологічні теорії та типології.
4. Політична еліта як психологічний феномен.
5. Психологічні особливості мас та масової свідомості.

Контрольні питання:

1. Які інтерпретації влади існують у науковому середовищі?
2. Проаналізуйте основні підходи до психологічної природи влади.
3. У чому особливості соціально-психологічного аналізу політичної влади?
4. Які існують психологічні теорії політичної еліти?
5. Який образ сучасної політичної еліти?

6. Які виділяють психологічні типи політичних лідерів?
7. У чому полягає психологічна природа масовидних політичних явищ?
8. Які основні характеристики сучасної масової свідомості?

Теми рефератів:

1. Мотивація політичної влади.
2. Політико-психологічні особливості політичної еліти в сучасній Україні.
3. Харизматичний політичний лідер: загальна характеристика.

Основна література:

1. Васютинський В.О. Інтеракційна психологія влади. - К., 2005.-492 с.
2. Васютинський В.О. Стан і зміст масової політичної свідомості в сучасній Україні // Психологія масової політичної свідомості та поведінки. - К.: Донецьк, 1997. - С. 42-81.
3. Донченко Е.А. Социетальная психика. - К.: Наукова думка, 1994.-208 с.
4. Москаленко В.В. Образ політичної еліти: психологічний аспект // Вісник Харківського університету: Серія: Психологія, політологія. - 1999, №439. - Част. 5. - С. 297 - 300.
5. Москаленко В.В. Особливості соціально-психологічного стану масової свідомості в сучасній Україні // Вісник Харківського університету: Серія: Психологія. - 2002. -№ 550. - С. 218-221.
6. Москаленко В.В. Особливості функціонування елітних угруповань в Україні // Вісник Харківського національного університету: Серія: Психологія. - 2000. - № 498. - С. 94-96.

7. Москаленко В.В. Політична еліта як психологічний феномен перехідного періоду // Вісник Харківського університету: Серія: Психологія. - 1999. - № 432. - С. 241-246.

8. Татенко В.О. Лідер XXI / Бісієг XXII. Соціально-психологічні студії. - К.: Вид. дім «Корпорація», 2004.

Додаткова література:

1. Ашин Г.К., Понделков А.В., Игнатов В.Г., Старостин А.М. Основы политической злитологии. - М., 1999. - 302 с.

2. Грібова І.О., Лактіонов О.М. Сприймання державної еліти: “образ влади”/ Проблеми та перспективи розвитку психології в Україні: Матеріали II з’їзду Товариства психологів України (Київ, 23-27 вересня 1996 р.). - Т.6. - Симпозіум “Методологічні засади та прикладні проблеми політичної психології”. - К., 1996. - С. 90-92.

3. Гуцал А.Ф., Недбаєвський С.Л. Портрет політичного лідера в історичній інтер’єрі // Стратегічна панорама. - 1999. - № 1-2.

4. Карасев В.И. Феномен политического лидерства. - М.: Моск. психолого-социальнш ин-т, Воронеж, 2000. - 176 с.

5. Ольшанский Д.В. Психология масс. - СПб.: Питер, 2001. - 363 с.

6. Психология масс. Хрестоматия по социальной психологии / Под ред. Д.Я. Райгородского. - Самара: Дахрах, 1998. - 592 с.

7. Кухта Б. Феномен політичного лідерства. Історичні силуети на тлі епох. - Львів: Кальварія, ЛФУАДУ, 2000.

8. Фрейд З. Массовая психология и анализ человеческого «Я». - М.: Совр. пробл., 1925. - 98 с.

9. Шейнов В.П. Психология власти. - М.: ОС - 89, 2003. - 528 с.

Заняття 6. Особливості електоральної політичної психології

1. Електоральна психологія як сучасна сфера в політичній психології.
2. Основні напрямки в електоральній політичній психології.
3. Соціально-психологічні особливості електорату.
4. Загальна характеристика психологічних маніпуляцій у політиці.
5. Передвиборча кампанія: особливості проведення і організації політичної реклами.
6. Імідж у політиці як основа іміджмейкерства, реклами та PR-технологій.

Контрольні питання:

1. Яка проблематика електоральної політичної психології?
2. Які критерії розділення електоральної політичної психології за трьома напрямками?
3. Надайте характеристику сучасним дослідженням за наступними напрямками: психологія виборців, психологія політичного вибору, психологія політичного іміджмейкерства, реклами та РК-технологій.
4. Які існують типи електоральної поведінки?
5. Які існують основні психологічні механізми і види маніпулятивного впливу в політиці?
6. Що таке політичний маркетинг і політичні маніпуляції? Яку роль відіграє політична інформація?
7. Які особливості проведення передвиборчої кампанії? Роль і місце політичної реклами в сучасній політиці.

8. Які визначення іміджу відомі в психології? Поняття політичного іміджу.

Теми рефератів:

1. Особливості українського електорату.
2. Формування іміджу в політиці.
3. Технології «прихованої реклами».

Основна література:

1. Бебик В.М. Як стати популярним, перемогти на виборах і утриматись на політичному Олімпі: (Соціопсихологія і технологія політичної боротьби). - К.: Абрис, 1993. - 128 с.
2. Королько В.Г. Паблік релейшнз. Наукові основи, методика, практика: Підручник для вузів. - К.: Скарби, 2001. - 400 с.
3. Кошелюк М.Е. Технологии политических выборов. - СПб.: Питер, 2004. - 239 с.
4. Москаленко В.В. Теоретико-методологічний статус вітчизняної політичної психології на сучасному етапі // Проблеми політичної психології та її роль у становленні української держави: 36. наук, праць / За заг. ред. М.М. Слюсаревського. - К.: Міленіум, 2005. - Вип. 4. - С. 32-40.
5. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика: Навч. посібник. - К.: УАДУ, 2002. - 87с.
6. Почепцов Г.Г. Паблік Релейшнз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Знання, 2000. - 506 с.
7. Ольшанский Д.В., Пеньков В.Ф. Политический консалтинг. - СПб.: Питер, 2005. - 448 с.

Додаткова література:

1. Батраченко ГГ. Психологія політичного вибору: перспективи розвитку // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави: Зб. наук, праць. - К., 2001. - Вип. 3.-С. 233 -235.
2. Каламаж Р.В. Психологічні аспекти формування правової культури виборців: Автореф. ... канд. психол. наук. - К., 2004. - 20 с.
3. Кияшко Л.А. Психологічні особливості вияву стереотипів і установок велекторальній поведінці громадян // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави: Зб. наук, праць. - К., 2001. - Вип. 3.-С. 244 - 248.
4. Позняк Д.В. Рефлексивні механізми свідомості виборців як суб'єктів політичної взаємодії: Автореф. ... канд. психол. наук. - БС., 2004. - 20 с.
5. Почепцов Г.Г. Имиджеология. - М.: Рефлекс-бук; К.: Ваклер, 2000. - 766 с.

Заняття 7. Прикладні проблеми політичної психології

1. Основні класифікації методів політико-психологічного дослідження.
2. Класифікація методів політичної психології в контексті індивідуальних і колективних суб'єктів.
3. Основні сфери прикладного- використання політико-психологічного знання.
4. Актуальні проблеми політичної психології в Україні: загальна характеристика.
5. Проблематика перспектив і пріоритетності розвитку політичної психології в Україні.

Контрольні питання:

1. Які класифікації методів існують в політичній психології?
2. Проаналізуйте методи політичної психології за Д.В. Ольшанським.
3. Дайте характеристику методів політико-психологічного дослідження в контексті індивідуальних і колективних суб'єктів.
4. Які існують сфери прикладного використання політико-психологічного знання?
5. Визначте актуальні проблеми сучасної вітчизняної психології.
6. Які існують механізми державної підтримки політичної психології в Україні?
7. Які перспективи розвитку політичної психології в державі?

Теми рефератів:

1. Політична психологія як прикладна галузь.
2. Проблема ідентифікації політичних психологів.
3. Дослідження проблематики в рамках психології міжнародної політики.

Основна література:

1. Головатий М.Ф. Політична психологія: Навч. посібник для вузів. - К.: МАУП, 2001. - 136 с.
2. Москаленко В.В. Системний комплекс політико-психологічних методів дослідження в історичному контексті // Наукові записки Інституту психології Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. - К.: Главник, 2005. - Вип. 26. - Т.3. - С. 158 - 162.
3. Мангейм Дж. Б., Рич Р. К. Политология. Методы исследования: Пер. с англ.- М.: Весь Мир, 1997. - 544 с.

4. Ольшанский Д.В. Основы политической психологии. - Екатеринбург: Деловая книга, 2001. - 496 с.
5. Политическая социология: Учебник для вузов / Под ред. чл.- корр. РАН Ж.Т. Тощенко. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 495 с.
6. Практикум по психодиагностике. Конкретне психодиагностические методики,- М.: МГУ, 1988. - 142 с.

Додаткова література:

1. Белановский С.А. Метод фокус-групп: Учебное пособие. - М.: Никколо-Медиа, 2001. - 280 с.
2. Дубе Т.Е., Вавіліна Н.В. Психосемантичне дослідження іміджу політичного лідера // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Зб. наук, праць / За заг. ред. М.М. Слюсаревського. - К.: Міленіум, 2005. - Вип. 4. - С.190- 196.
3. Ракитянский Н. Проблема психодиагностики политических лидеров // ОНС. — 1995. - №6. - С. 108 - 116.